

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ เป็นการศึกษาเรื่องจิตกับการบรรลุธรรมในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท ความหมายของจิตในคัมภีร์อปทานและจรียาปิฎกเป็นศัพท์ที่กล่าวเฉพาะการบำเพ็ญบารมีของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ในชาติต่างๆในอดีต ต่อมาความหมายของจิตจึงได้นำมาใช้กับบุคคลทั่วไปจึงมีความหมายเป็นการสังสมกุศลกรรม อกุศลกรรม หรือความประพฤติดีประพฤติชั่วในอดีตชาติและในปัจจุบัน

แนวคิดเรื่องจิตนี้มีจุดเริ่มต้นจากแนวคิดเรื่องการตรวจดูอุปนิสัยสัตว์โลกของพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงทราบความแตกต่างของบุคคล ซึ่งเป็นความแตกต่างทางด้านการได้สังสมกุศลกรรมและอกุศลกรรมของแต่ละบุคคลในอดีตชาติ บางคนมีกิเลสน้อย บางคนมีกิเลสมาก บางคนมีอินทรีย์แก่กล้าบางคนมีอินทรีย์อ่อนเป็นต้น ต่อมาพระสารีบุตรได้จัดจำแนกจิตของบุคคลตามแนววิธีการสอนธรรมของพระพุทธเจ้า โดยจำแนกบุคคลออกเป็นจิต 6 ประเภท และการมอบกรรมฐานอันเป็นที่เหมาะสมแก่จิตนั้นๆ ซึ่งในอรรถกถาและคัมภีร์อื่นๆต่อมาก็ได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องจิต โดยจำแนกออกตามแนวคิดของพระสารีบุตร

เรื่องจิตนี้เป็นการมองบุคคลจากส่วนที่เป็นผลหรือวิบากและสืบสาวเข้าไปหาสาเหตุ กล่าวคือ ยึดเอาพฤติกรรมของบุคคลเป็นสมุฏฐานและศึกษาถึงแหล่งหรือสาเหตุที่มาของพฤติกรรมนั้น เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุที่แท้ของพฤติกรรมแล้วทำให้ทราบว่า จิตเป็นช่องทางแสดงบทบาทของสภาวะธรรมที่เป็นกิเลสหรือมโนธรรมที่นอนเนื่องอยู่ในกมลสันดานของบุคคล เมื่อมีเหตุปัจจัยที่พร้อมมากระตุ้นเข้าก็แสดงบทบาทของสภาวะธรรมออกมาเป็นรูปธรรมในเชิงพฤติกรรมที่ดีหรือไม่ดี

พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกไม่ว่าจะเป็นฝ่ายดีหรือชั่วก็ตาม ยังจัดเป็นพฤติกรรมของบุคคลผู้ยังมีกิเลสอยู่ ในทางพุทธศาสนามีจุดประสงค์ที่จะกำจัดทำลายกิเลสและสนับสนุนคุณธรรมให้เกิดขึ้นในกมลสันดาน จึงได้มีการมอบกรรมฐานอันเป็นที่เหมาะสมกับแต่

ละจริตเพื่อเป็นเครื่องแก้ไขและทำลายกิเลสเหล่านั้นของจริตฝ่ายอกุศลให้หมดไป และเป็นธรรมที่สนับสนุนในจริตฝ่ายกุศลให้เกิดการพัฒนาเจริญยิ่งขึ้นไปจนบรรลุเป้าหมาย คือ การได้บรรลุธรรม

ดังนั้น การบรรลุธรรมจึงเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา การที่บุคคลได้บรรลุธรรมในระดับใดระดับหนึ่งนั้น เป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์กันระหว่างกุศลกรรม กล่าวคือ บารมีที่ได้บำเพ็ญมาแต่ในอดีตชาติ การได้ฟังธรรม การได้รับกรรมฐานอันเป็นที่เหมาะสมกับจริตและการนำหลักธรรมนั้นไปประพฤติปฏิบัติจนเกิดสมาธิและปัญญา

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องนี้จะเห็นว่า จริตนั้นมีความสัมพันธ์กับการบรรลุธรรม หากได้มีการศึกษาความสัมพันธ์ของหลักธรรมที่จัดไว้เป็นหมวดหมู่ต่างๆ จะทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น อันเป็นบรรทัดฐานต่อการได้นำไปประพฤติปฏิบัติจนเกิดผลคือการได้บรรลุธรรม